

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm praecepta ad artem concionandi discendam accomodata, sed etiam Ideas & Conceptus practicos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis, Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Caput VII. Quomodo Conciones apud Rusticos haberi debeant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48347)

iores, humilia te in omnibus. 3. Fertur etiam à lugentibus præcipue ad mortem alicujus significandam, & sic in Sacerdote significat, eum mundo crucifixum esse, dicereque cum S. Paulo posse Gal. 2. *Vivo autem iam non ego, vivit verò in me Christus.*

C A P U T VII.

QUOMODO CONCIONES APUD RUSTICOS
HABERI DEBEANT.

§. I.

Monita quædam Generalia ad ejusmodi
Conciones Pertinentia.

ET si primo aspectu facile videatur apud Rusticos concionari, rectè tamen prudentiores censent, difficilius esse his & alijs ejusmodi hominibus simplicibus, quàm doctissimis quibusque utiliter prædicare; nam materias & altiores concionandi modos, sicut passim in libris & pulpitis habentur & audiuntur, haud adeò est difficile invenire & imitari; at ad ingenium simplicium se demittere, & tam materiam, quàm elocutionem eorundem ingenio cum fructu accommodare; hoc enim verò opus hic labor est, à multis quidem susceptus, à paucis verò ad eum, quem sperare debuerant, exitum perductus. Quare ut hac in parte Concionator munus suum rectè obeat, proderit sequentes regulas observare.

I. Meminerit, Rusticos & alios hujusmodi personas ferè suum gradum, & terminum habere in Christiana perfectione, ultra quem sine speciali gratia DEI non facile promoveri altius queant. Consistit autem hic terminus in eo ferè, ut præcepta DEI & Superiorum rudi quodam simpliciq; modo, id est, sine multis reflexionibus ad particularia & supernaturalia motiva observent, & adversitates à DEO aut hominibus advenientes patienter tolerant; Unde & Concionator prudenter in hoc quiescere, neque multum se fatigare debet, ut ulterius eos perducatur, nisi extraordinaria quædam indicia majoris aptitudinis in aliquibus reperiret.

II. Det operam, ut materiam Concionis non tantum in
se, sed

R 3

se, sed etiam respectu Auditorum valde practicam, id est, quotidianos usus venientem eligit; Alioqui enim non cum tadio & absque fructu, utpote à non intelligentibus quæ dicuntur, audietur.

III. Cùm ex una parte cuiusvis Christiano nihil magis necessarium sit, quàm ut conditiones ad meritum supernæ ree requisitas sciat, & studiosè observet, ne tam pretiosa celestes divitias congregandi occasio elabatur; Ex altera parte nullibi propè major, quàm apud Rusticos ejusmodi conditionum ignorantia atque neglectus reperitur, ideo potissimum suarum Concionum fructum in hac tanti momenti doctrina inculcanda consistere putet, atque adeo frequenter de servando vel recuperando statu gratiæ, atque incrementis bonæ quotidianis laboribus præfigenda concionetur.

IV. Studeat similiter, ut doctrinæ ipsæ propositæ modo clarè & copiosè, atque ad captum appositè explicentur, sed quia etiam tardo plerumque intellectu & tenui memoria sunt præditi, frequentius repetat, & inculcet: neque curat, propterea aliqui obmurmurent, sed potius illud S. Pauli dictum ad Philip. 3. proponat: *De cætero Fratres mei, gaudete in Domino, eadem vobis scribere (& dicere) mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.*

V. In ipso quoque proponendi modo summam facilitatem ad captum procuret, eumque in finem apta quâdam divisione in puncta utatur. Quæ quidem regula adeo necessaria est, ut non immeritò credi possit, ex ejus observatione neglecta potissimum provenire, quòd tam multæ Parochiarum Conciones sine gustu & fructu audiantur.

VI. Argumenta, quibus ad persuadendam aliquam doctrinam utetur, ferè ex utilitate petenda sunt; hæc enim sunt propemodum ejusmodi homines moveri, quotidiana doctrinæ experientia. Unde altioribus motivis ex honestate & puritate DEI bene placendi studio peritis non nisi raro, & magis cum consideratione utendum est.

VII. Exempla probata, ubicunque potest, aptè immisceat; hæc enim fructum vel damnum, quem ex observatione propositæ doctrinæ ipsos reportaturos dicebat, non modo proponunt, sed actu ipso reportatum ostendunt, atque alio multò efficacius movent ad spem de simili fructu obtinendo.

concipiendam. Eundem in finem etiam Parabolæ & aptæ similitudines crebrò sunt adhibendæ, ut quibus ipse Servator tanquam efficacissimis argumentis in omnibus ferè Concionibus suis est usus.

VIII. Et si ejusmodi homines durioris plerumque sint ingenij, ferè tamen magis expedire videtur, ut in spiritu lenitatis potiùs & amoris, quàm timoris ex gravissimo pœnarum infernalium sensu (quamquam & hoc motivum suo loco & tempore moderatè adhibere conveniat) exorti procedatur; certè experienciâ compertum est, asperitate nimia Concionatoris exasperari potiùs tales Personas, quàm emendari, animùmque ad subsequentes doctrinas penitus obdurati. Si ergo vehementiori remedio opus videatur, priùs per ignorantiam, aut minùs deliberatam voluntatem excuset, aut etiam per laudem aliquam (ad imitationem DEI Apoc. 2. ubi dicit: *Scio opera tua, & laborem tuum, & patientiam tuam. Sed habeo adversum te pauca*) præmissam leniat animos atque disponat, quàm altiore censuram adhibeat.

IX. Specialiter autem conetur singularem erga illos amoris paterni, ac pastoralis affectum, zelùmque ardentem salutis illorum promovendæ demonstrare; vix enim credi potest, quàm dispositi reddantur animi per ejusmodi affectum, ad quamvis doctrinam & medicinam arripiendam. Hinc sapienter monuit S. Augustinus tr. 7. in Epist. 1. S. Joan. Breve tibi præceptum proponitur: *Dilige & dic quod vis. Radix sit intus dilectionis, non potest de hac radice nisi bonum exire.*

X. Cum ejusmodi personæ plerumque non magnum adeò appetitum afferant ad verbum divinum audiendum, nihil magis cavendum est, quàm ne per prolongatas nimium Conciones fastidium illis creetur; hinc enim certò efficere-
tur, ut varios quærent titulos, causasque Concionem negligendi, aut certè ad somnum sub ea capiendum se dispo-
nent; Habeat ergo Concionator semper ob oculos sapien-
tissimum S. Thomæ discursum in illud D. Pauli: *Per paucis scripsi vobis, Sic enim ait: Sermones breves valdè accepti sunt, quia si sunt boni, avidius audiuntur: Si verò mali, parùm gra-*
vant.

XI. Summo studio caveat, ne ullum unquam verbum proferat, quo ruditatem illorum ipsis exprobrare, aut aliquem eorum contemptum indicare videatur; nec enim explicari satis potest, quam graviter exulcerent animos ejusmodi dicta minus sincero animo prolata; nimirum, ut ipsi pro ovibus eos non agnoscere videbitur, ita nec ipsi illum velut Pastorem revereri, atque amare dignabuntur.

XII. Et si saepe illos ad obedientiam Superioribus exhibendam exhortari conveniat. Cavere tamen sedulo oportet, ne, si fortè inter illos & Magistratum dissensio sit exorta, publicè propterea illos graviter exagitet; quia talis exagitatio potius irritat animos, & aversionem parit à Parocho, ut qui cum pacificator esse deberet, Judicis officium assumere, & in Cathedra velut tribunali publicè eos damnare velle videbitur. Potius ergo, si causam hujus dissensionis ex parte Subditorum stare adverterit, Authores dissensionis inquirat, & privatim ad se vocatos aptis rationibus & verbis disponere studeat, ut errorem agnoscant, & Magistratui eam, quæ ipsi debetur, reverentiam, atque obedientiam exhibeant. Multo minus verò Magistratum, si fortè errare videbitur, coram Rusticis publicè reprehendere sumat, quia sic gravi periculo Subditos exponeret, ad rebellionem contra Superiores suscipiendam, ad quam quidem pronissimos esse Rusticorum animos multiplici experientia comperitum est.

§. II.

Exemplar Primum.

Quomodo utilis & grata materia Rusticis in Concione proponi possit.

Thema.

Quis putas major est in regno cælorum. Matth. 18.

Scopus.

Probandum. Quòd status Rusticorum omnium felicissimus, atque adeò illi sorte sua contenti esse debeant.

Syllogismus principalis.

Ille status est omnium felicissimus, in quo homo vivit iustus.

diut, moritur confidentius, & post mortem præmiatur copiosius. Atqui talis est status Rusticorum; Ergo hic status meritis felicissimus est censendus.

EXORDIUM.

Non dubito, quin aliquot ex meis Auditoribus, auditæ meo themate, apud se cogitaverint. Hæc quæstio nil ad nos pertinet; neque enim si de majoritate aut beatitudine agitur, nos in certamen venire possumus, utpote de quibus constat, quod infimum in dignitate & felicitate gradum obtineamus, & ad miseras & labores nati sumus. Hinc passim contemnimur, contumeliis afficimur, & duris exactionibus penè opprimimur, meritoque cum S. Paulo 1. ad Cor. 4. dicere possumus: *Vsque in hanc horam esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus, laboramus operantes manibus nostris: male dicimur, & benedicimus; blasphemamur, & obsecramus; persecutionem patimur, & insinuemus; & tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium perissemæ.* Ita quidem loquuntur aliqui, qui conditionem & felicitatem status sui ignorantes, eundem ex ijs potiùs, quæ sentiunt apertè, quàm quæ occultè percipiunt, meriuntur, aliter de Rusticorum statu Poëta sensit, dum dixit: *Felices nimium, bona si sua nôssent Agricola.* Idem & ego profectò judico, judicabuntque mecum, quotquot eundem vestrum statum penitiùs inspexerint, & commoda multiplicia, quæ in eo latent, paulò accuratiùs perpenderit. Quare, ut & vos felicitatem hanc vestram agnoscatis, & statu vestro contenti debitas pro vestra vocatione gratias agatis, ostendam in præsentī concione nullum omnino statum vestro feliciorem esse, si in eo, prout oportet, vivere velitis. Spero itaque, tantò attentius vos dicentem audituros, quantò magis ea, quæ dicentur, ad solatium vestrum pertinere videntur.

Propositio.

Equidem, si breviter descriptionem felicissimi status afferre velim, videor mihi cum commodè sic posse describere. Est talis status, in quo homo vivit jucundius, moritur confidentius, & post mortem præmiatur copiosius; neque enim

R 1

video,

video, quid ultra hæc tria ad felicitatem requiri queat; qui reperire ea, simulque possidere, vix ulli homini, aut eorum non nisi paucis, iisque nobilissimis, doctissimis, & potentissimis concessum videtur. Ast ego aliter longè sentio, & descripta tria capita, non nobilissimis & potentissimis Regibus & Principibus, sed pauperibus & vilissimis Rusticis, si Christianè & juxta statum suum vivant, convenire contendo.

Pars Prima.

Et primò quidem eos *iucundius*, quàm alios quoscunque vivere. Ajo, uti jam olim sentisse sapientissimus Salomon videtur, dum Prov. 3° eorum potissimum conditionem & statum sibi exoptavit, dicens: *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satietur* (ut divites & potentes dicam:) *Quis est Dominus? aut egrediar compulsus* (ut mendici) *furer & periurem nomen Dei mei.* Quis enim hæc duo mendicitatem & divitiarum abundantiam perinde ut Rustici à se remota habet? Sed ut clariùs hoc ipsum vobis demonstrem, examinemus paulò accuratius, quæ voluptates in statu vestro reperiantur. Duplicis generis voluptates (honestas puta) reperire est, corporis & animi quo ad corpus potissimè reputantur, si quis sanus sit, si cibos & potus sapiat (neque enim voluptas gustus ex pretio aut præstantia cibi potiùs, quàm sapore percipitur) si quiete & securè dormire queat. Quoad animam verò ille iucundissimè vivit, qui bonam conscientiam, & inde natam tranquillitatem & securitatem habet; nam ut jam olim Salomon Prov. 15. dixit: *Secura mens quasi iuge Convivium*, & ut pius Alciatus l. 2. de imit. c. 4. pronuntiavit: *Si gaudium est in mundo, hoc utique possidet puri cordis homo, & si est alicubi tribulatio & angustia, hoc melius novit mala conscientia.* Id quod pulchre Dionysius Rex Siciliæ Damocli Famulo suo probavit; cum enim Damocles assiduò felicitatem sui Regis deprædicaret, iussit Rex convivium regium apparari, & Damoclem in sella regia mensæ assidere, & gladium à tenui equinæ caudæ filo super caput ejus suspendi. A cujus conspectu, cum exanimatus propemodum Damocles cibos tangere noller, subiecit Dionysius, idem sibi inter delicias suas evenire, utpote ad quas suspensus perpetui periculi gladius omnem appetitum tolle-

rolleret; ut adeò meritò Horatius cantàrit. *Hic murus ahenus esto, nil conscire sibi, nullà pallefcere culpà.* Jam verò geminam hanc voluptatem quis magis, quàm piè viventes Rustici participant? Quis enim sanctitatis beneficio magis, quàm Rustici fruitur? Quis cibos suaviùs capit? Quis securius & quietius dormit? Ite, ingredimini civitatem, & Inquilinorum corporalem constitutionem examine, & modò unum podagrà laborantem; modò alium calculo vexatum, aut febrì calida propemodum exustum, aut hydropè inflatum, aut alio morbo gravi afflìctum invenieris. Quia, ut bene Salomon Eccl. 37. advertit, *In multis escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit usque ad choleram.* Accedite subinde ad ipsas Regum aut Principum mensas, & easdem quidem ferculis plurimis & pretiosis repletas invenietis, sed ad quas vix post varia longaque intervalla manus extendunt, modicumque carpunt, eò quòd anima eorum satiata etiam favum calcet. Prov. 27. Accedite denique ad ipsos lectos eorum, & molli quidem in culcitra prostratos, sed à latere in latus volutatos, & somnum nequicquam advocantes, cernetis, eò quòd *saturitas divitiis*, ut Salomon ait Eccles. c. 5. *Non finit eum dormire.* Recedite dein ab istis, & ad Rusticorum pagos casàsque vos conferte, & qui vel podagrà vel calculo, vel hydropè, aliòque simili extraordinario morbo laboret, vix unum reperietis. In ipsa verò mensa tam avidè, licet vilissimos duntaxat cibos comedentes, conspicietis, ut vel ipse talis aspectus orexin ad simul manducandum creare possit. Notu verò tam quietè & suaviter dormientes reperietis, ut dum pedibus lectum conscenderunt, jam caput ut vulgò dicitur, ob dormierit, sicque impletum sit, quod Salomon l. c. dixit, scilicet dulcem & suavem operanti somnum esse. Hic nimirum labor optimus Medicus, optimus Morpheus seu somni conciliator, & optimus Cocus est; hic malos humores dissipat, & sic morborum radicem tollit; hic curas inutiles fugat, & sic vigiliarum causam aufert: hic cibos optimè condit, efficitque, ut, quemadmodum Salomon Prov. 27. ait: *Anima esuriens etiam amarum pro dulci sumat*; uti quondam fassus est Rex ille, qui, cum in venatione avidius feram insectatus, longius aberrasset, sicque sub ferum vesperem ad Eremitam divertere coactus, nihil nisi mucidum panem & aquam gustasset,

stasset, apertè ac sincerè pronuntiavit, se toto imperij sui tempore nunquam esse suavius epulatum, eò quòd scilicet nunquam famem velut optimum coquum fuisset nactus. Quis igitur neget, Rusticos præ alijs hominibus corporis voluptates participare? Non minùs verò etiam animi gaudijs, quæ ex bonæ conscientia oriri diximus, fruuntur; si enim *otium*, teste Ecclesiæ ap. 33. *omnem malitiam docet*, an non proscripito otio velut radice etiam proscribi peccata velut infelicia germina dicimus? Quis verò hoc otium magis proscribit, quàm Rustici totis diebus & mensibus in labore occupati? & sanè ipsa experientia satis confirmat, minimam absolutionis materiam, imò interdum propè nullam apud laboriosos Rusticos à Confessarijs reperiri; & si quidem interdum reperiatur, talia peccata, plerumque diebus festis, aut alijs temporibus, quibus otio vacarunt, commissà ab ipsis fuisse. Hinc ingeniosè non nemo jucunditatem conscientie ex laboriosa eorum vita extractæ accommodatâ fabulâ expressit, dum dixit, factum esse, ut quondam musculus inhabitans civitatem alium musculum in villa commorantem inviseret, eumque ei à rurali musculo non nisi mucidus, durusque panis pro convivio appositus esset, nauseans ille tam tenuem cibum, rusticanum murem, ut secum in urbem ambularet, invitaret, alias se delicias apposituram pollicitus. Neque fefellit sanè, quippe illum in cellam penuriam omni ciborum genere abundantem duxit; sed vix delicias gustare cæperant, cum ecce tibi felis ex insidijs adfuit, & ita ambos exterruit, ut vix ad foramina sua redire salvus licuerit. Quare recollecto nonnihil à terrore Spiritus valedixit ruralis musculus urbano, & hæc pauca pro coronide adjecit. Vale Frater, & tuas tibi delicias habe, ego mucido meo pane contentus, malo deinceps ruri absque timore vivere, quàm inter ejusmodi delicias perpetuum vitæ periculum subire. An non in musculo hocce ingeniosè felicitatem vitæ vestræ adumbrantem cernitis? An non & vos, & quidem experti fatebimini, veram esse Salomonis sententiam, quâ dixit: *melior est buccella sicca cum gaudio, quàm dimus plena iurgij*? O igitur verè felices vos, si bonæ vestræ nòsetis Agricolas.

Pars Secunda.

Jam verò, ut ad alteram felicitatis rusticanæ partem vēniamus, quis confidentius mortem, quàm Rustici, aliisque similes homines expectant? Quis enim magis liber est ab ijs, quæ mortem terribilem & ingratam faciunt? Tria equidem inhærent, quæ faciunt, ut minus libenter homines moriantur: 1. Derelictio bonorum & amicorum. 2. Impugnatio Dæmonum. 3. Timor rationis DEO reddendæ, quæ omnia breviter complexus esse videtur Eccl. c. 41. dicens: *O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis.* Hinc enim provenit, ut tam ægrè deserantur bona præsentia, quia futura, quæ contempserunt, sperare non possunt; hinc timent impugnationem Diaboli, quia sciunt, quod S. Paulus 1. Cor. 6. dixerit: *Eos, qui volunt divites fieri, incidere in tentationem, & in laqueos Diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Hinc tantopere timent rationem reddere, quia sciunt dictum à Christo. Quod *Cui multum datum est, multum quæretur ab eo.* Luc. 12. Quodque adeò horrendum sit incidere in manus DEI viventis, & de quovis obulo, punctoque temporis rationem severissimam exacturi; Atqui horum nihil metuere habent Rustici; cum enim plerumque tenuibus opibus præditi sint, & in hoc corpore velut in exilio aut carcere vixerint, faciliè rapinam bonorum suorum à morte factam tolerant, scientes se habere meliorem substantiam. Heb. 10. idèbque dicunt potiùs cum S. David Ps. 119. *Hæc mihi, quia incolatus meus prolongatus est;* & cum S. Paulo 1. Philip. *desiderium habent dissolvere, & esse cum Christo.* Hinc neque tentationes Diaboli admodum timent, ut qui nudi cum illo luctantur, atque adeò, unde eos apprehendere possit, non habent; unde sicut pauper securus cantat coram latrone viator, ita etiam ipsi securi ad patriam pergunt. Omnium minimè verò rationem reddere debent; quia cum pauca acceperint, pauca requiruntur, satisque feliciter composita erit ratio, si suo statu contenti fuisse, & fideliter ad DEI gloriam laborasse, & tribulationes patienter perpeffi fuisse deprehendantur. Atque hæc videlicet causa est, cur Joannes Arragoniæ, & Philippus II. Hispaniæ Reges, cum ad mortis confinia

nia

nia pervenissent, Rusticorum præcipue sortem sibi optatam dixerintque ad suos. Quid prodest modò nobis dignitas, qui eminuimus? quid potentia, quâ polluimus? & quid honores, quibus fulsumus? quid divitiæ, quibus abundavimus? quid voluptates, quibus frui sumus? Transierunt omnia tanquam umbra, & nihil nobis reliquerunt, nisi vanitatem, animique afflictionem. O utinam Rusticorum nobis infama fors obtigisset! Quàm læti atque securi nunc æternitatem iter ingrederemur, & coram supremo Judice compareremus! Ecce dilecti, quid de noctis vestræ securitate summi Reges, & eo tempore, quo magis illuminatos plerumque oculos, & intellectum vexatio morborum & mortis imminens facere solent, sentiant. Quàm verè adeò dixerit Ecclesiasticus 4. *O mors bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui muratur viribus, & cui de omnibus cura est: Noli metuere iudicium mortis*; Si ergo à felici morte meritò sapientes omnem nostram felicitatem pendere arbitrantur, an non vel ex hoc capite optatissimum dicemus Rusticorum statum, in quo, ut vidimus, tam beatam & tranquillam mortem sperare licet?

Pars Tertia.

Sed fortè post mortem minùs felices erunt? Neutiquam profectò; si enim ea capita, ob quæ majus in altera vita præmium hominibus contingere solet, accuratius examinemus, vix ullo in statu æquè ea, ac Rusticorum reperio.

Si enim primò juxta Servatoris dictum Matth. 23. *Qui se humiliaverit, exaltabitur; & quò magis se humiliaverit, tantò magis exaltabitur*, perinde ac pila, quò fortius terræ impacta est, tantò altius sursum resilit; Quis dubitet Rusticos in cælis olim præ aliis exaltandos esse, qui præ aliis, dum adhuc in terris viverent, humiliati sunt? Si enim humilitatis est vilissimum, & infimum locum libenter tenere, & ulterius quærere, an non hunc locum Rustici præ alijs tenere consueciuntur? Si humilitatis est libenter ab aliis contemni & iri-deri velle, an non hoc ipsum Rustici præ aliis velle possunt, si occasiones, quæ frequenter ipsis occurrunt, arripere velint? Si humilitatis est, humilia & vilia officia libenter obire; an non hoc præ aliis Rustici faciunt, qui inter pecora & finium majorem vitæ partem consumunt? Si humilitatis est, nihil

nihil sibi de suis operibus, sed soli DEO omnia^a adscribere, quis minus inani huic gloriæ obnoxius, quam Rustici deprehenditur? An ergo si ex virtutis motivo seu propter DEUM libenter tales esse, tales videri, & ut tales tractari velint? An non meritò credimus, eos tantò altius in cælis supra alios evehendos, quantò profundius in hac vita infra alios descenderunt? Non immeritò certè creditur, Rusticis in altera vita eventurum, quod gallinis, & magnis dominis, si non bene vivant, quod falconibus solet evenire; ut enim falcones, dum vivunt, in magno pretio & honore sunt, & in manibus portantur, optimo cibo pascuntur, & dum in aëre, cum Adversariis dimicant, omnium in se animos, oculosque convertunt; postquam autem mortui sunt, ad nihilum utiles reputantur, & infimetum abijciuntur; E contrario verò gallinæ, quamdiu vivunt, à nemine honorantur, sed ex domo expulsæ grana pro victu ex fimeto aut terræ sordibus eruere coguntur; postquam verò occisæ sunt, summo studio primùm deplumantur, varijs aromatibus condiuntur, optimo juseculo immerguntur, in argentea, aut omnino aurea patina collocantur, aulicorum seu Dapiferorum manibus ad mensam regiam portantur, & in ventre Regum Principumque velut sepulchro conduntur; ita pariter magni domini in hac quidem vita ab omnibus coluntur & amantur, oculosque omnium in se conversos habent; post mortem autem, si malè vixerint, in fimetum inferni abijciuntur; E contrario verò Rustici, licet in hac vita victum suum in fimeto quærere cogantur, post mortem tamen, quæ pretiosa est in conspectu Domini, cum Lazaro portabuntur ab Angelis in cælum, ibique in sinum Abrahamæ æternum quieturi abscondentur.

Si jam 2. *Sicut socii passionum cum Christo fuimus, ita & gloria erimus*, Apost. teste 1. Cor. 5. An non iterum meritò credimus, Rusticos præ alijs magnâ in cælis gloriâ fruituros, ut qui tam multa cum Christo pati coguntur? Quis enim est, qui Christum patientem magis representet, quam illi? An non enim sæpe sanguinem sudare, id est, opes cum tanto labore partas suis Superioribus offerre debent, & gravissimo propterea dolore afficiuntur, ita ut non rarò dicere cum veritate possint: *Tristis est anima mea usque ad mortem*? An non sæpe illi ab uno tribunali ad alterum cum ludibrio mit-

tuntur,

tuntur, & sæpè omnino injustè condemnantur, aliisque, quæ muneribus Judices corruerunt, postponuntur? An non crudelibus flagellis, id est, injustis pœnis & exactionibus flagellantur? An non frequenter coronas spineas portare, id est, durissima imperia audire, & exequi coguntur? An non labores graves, aliisque plurimas miseras velut gravissimam crucem ferre coguntur? An non denique illi in cruce sua omnino plerumque moriuntur? Si ergo hæc omnia propter Christum patienter, libenter, & constanter ferant, an non ingentis gloriæ in cælis obtinendæ spem justissimam concipere possunt? An non ipsi præ aliis audient illud solatio plenissimum Christi encomium Luc. 22. *Vos estis, qui permanistis mecum in tentationibus meis, & ideo dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super meam in regno meo, & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël?*

Quod si denique tertio ij, qui charitatem proximi præ alijs exercent, DEVM in altera vita liberalem maximè fore reperturi, ut qui, quamdiu aliquid facimus uni ex minimis suis, sibi factum reputat; An non ex hoc quoque titulo magnam gloriam sperare Rustici possunt? An non enim illi cum gaudio & magna confidentia accedere ad Judicem, & cum veritate dicere olim poterunt: Domine vidimus te elicientem in servis tuis, ideòque cum magna diligentia coluimus agròs, ut pascere te in illis: vidimus Te sitientem, & ideò vineas & hortos coluimus, ut vino & cerevisiâ possemus potare te: vidimus te nudum, & ideo pecora, agnòsque curavimus, ut ex his possemus vestire te; Si ergo, qui vel semel duntaxat ejusmodi opera charitatis præstitit, justissimam spem concipit magnæ gloriæ obtinendæ; quantam sperare poterit Rusticus, qui non semel tantùm talia officia præstitit, sed totam propemodum vitam in ijsdem consumpsit.

Epilogus.

Credo itaque videre vos tandem, quod ab initio probaturum me promittebam, scilicet esse felicissimum statum Rusticorum, si piè & Christianè vivere studeant, Quid ergo superest, nisi ut saluberrimam Siracidis. Eccl. 11. doctrinam vobis datam putetis, dum dicit. *Confide in DEO, & maneat in te*

loco tuo; facile est enim in oculis DEI subito honestare pauperem. Dicite ergo cum Jobo 29. c. In nidulo meo moriar, & super palmam multiplicabo dies. Dicite cum S. David 2. Reg. Laudam, & vilior fiam plus, quam factus sum, & ero humilis in oculis meis; veniet veniet aliquando tempus, quo ea, quæ antè commemoravi, impleta videbitis: veniet tempus, quo illi, qui vos in hac vita adeò presserunt, & despexerunt, dicere cogentur: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improprietatis: Nos insensati vitam illorum existimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter Filios DEI, & inter Sanctos fors eorum est, quam vobis omnibus concedere dignetur Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

§. III.

Exemplar Secundum.

In quo ostenditur, quomodo certa quædam actio breviter Rusticis commendari queat.

Thema.

Ite, & vos in vineam meam. Matth. 10.

Scopus.

Amor laboris persuadendus.

Syllogismus principalis.

Tunc merito amandus est labor, quando is à Christo ipso electus, & per totam vitam susceptus est; & nos à gravibus malis defendit; & ingentia bona procurat; Atqui hæc omnia facit labor; Ergo merito amandus est.

EXORDIUM.

Legitur apud S. Lucam c. 9. Quòd, cum Christus Samaritanos invisere vellet, & hi eum non recepissent, Discipuli ejus indignati dixerint: Domine vis, dicimus, ut ignis descendat de calo, & consumat illos: quos Christus quam primum arguit dicens: Nescitis, cuius spiritus estis: quasi diceret, non estis memores vocationis meæ & vestræ, alioqui talia dicta non proferretis. Quod hoc loco Christus Apostolis dixit, hoc

Instruct. VII.

S

idem

idem iudicio meo etiam non rarò Rusticis dici posset, quando tantopere laboriosam suam vitam detestantur, & se hanc causam infelicissimos putant: *Nescitis, cuius spiritus sitis.* Nescitis, quòd *sicut avis ad volatum, ita homo ad laborem natus sit*, Jobo teste cap. 5. Nescitis vocationem Rusticam specialem esse, ut vitam in laboribus rectè susceptis confirmat, & per hoc æternam quietem sibi comparet. Quare deinceps saltem labores magis ametis, & vocationem vestram perfectiùs prosequamini, afferam in hac concione breviter causas propter quas laborem singulariter amare, & constanter exercere debeatis. Attendite diligenter, quia si agenda bene perceperitis, & retinueritis, non modicum solatium referetis.

Pars Prima.

Tres præcipuè causas invenio, ob quas laborem singulariter amandum censeo. Prima & præcipua est *Exemplum Christi*, qui de seipso per Davidem Ps. 87. fatetur. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuventute mea;* Quis autem vel ex solo capite laborem non summo opere æstimandum & amandum dicat? Cum enim Christus nobis in Duce & Magistrum datus sit, an non meritò illam vitam & viam, quam ille verbo & exemplo docuit, felicissimam putabimus? Et verò etiam si talis non esset; an non solum exemplum illius meritò sufficere deberet ad labores impigrè assumendos? Quis enim servus, si Dominum videret alacriter se ad laborem accingere, non erubesceret, si Domino laborante ipse à labore eximi & quiescere vellet? Aptum huius rei Exemplum in Hannibale ejusque militibus habemus; cum enim hic dum fortissimus exercitus super montem aliquem nive & frigore oblitum ducere destinasset, videretque Milites graviter ab hoc itinere abhorreere, prior ipse montem aggressus est, & mox effecit, ut Milites quoque alacres sequerentur. Idem ergo & Christus erga nos homines fecit; vidit nimirum laborem asperum & durum esse, atque adeò à nobis difficulter suscipiendum; itaque prior ipse illum suscepit, ut suo exemplo nos ad eum suscipiendum animaret. Quis ergo nunc se qui eum detrectabit? Quis laborem recusabit? & si ornatus laborem amare debent, quantè magis Rustici, qui speciali-

terabeo ad hoc vocati sunt, ut laboris sui illos socios haberet? Hoc ergo, O dilecti, hoc exemplum frequenter ob oculos ponite, & haud dubiè deinceps levissimos omnes labores reputabitis; Si enim juxta commune proverbium, solatium est miseris, socios habere, & jucundus comes est viæ vehiculum; An non summum solatium reputabitis, si adverteritis, vos in laboribus DEUM ipsum, Redemptorem & Benefactorem maximum, qui & in hac, & in altera via vos beare potest, socium nactos esse, an non dicetis suo modo cum S. Bernardo: *Nolo esse sine vulnere (& labore) quando Dominum meum video vulneratum, & sub laboribus fatiscentem; verbo: non sentit sua vulnera miles, nec Rusticus laborem, qui Ducis vulnera (& laborem) intuetur.*

Pars Secunda.

Altera causa, ob quam amandum dico laborem, est, quòd à gravissimis curis corporis & animi defendat. Quod enim gravius malum corpori accidere potest, quàm si sanitas per varios morbos lædatur, & appetitus ad cibum & somnum, velut duo præcipua vitæ humanæ sustentacula tollatur? Atqui ab omnibus his malis præcipuè labor defendit; unde enim provenit, quòd plerumque inter Rusticos tam pauci ægri reperiantur? unde fit, ut his præ aliis cibis, etsi vilis, optimè sapiat? unde fit, ut præ aliis suavissimè dormiant? profectò non alia horum omnium causa, quàm labor est, ut non immeritò quidam laborem propterea optimum Medicum & Cocum, & somni Conciliatorem dicant. Porro quod gravius malum animæ est, quàm peccatum? Quis autem ab hoc potentiùs defendit, quàm labor, ut qui ipsam radicem mali tollit? Duplicem enim omnium malorum radicem reperimus. Prima est otium, de quo jam pridem Eccl. c. 33. *Multam malitiam docuit otiositas.* Notumque est illud Poëtæ. *Otia si tollas, perièrè Cupidinis (& omnis alterius peccati) arcus.* Certè, quia David, dum alij Reges ad bella procedebant, in domo otiosus sedit, in gravissima illa Adulterij & homicidij scelera incidit. Sed & inter potiores Sodomitorum peccatorum causas hoc otium numeratur Ezéch. 16. *Hæc fuit iniquitas Sodoma sororis tuæ, Superbia, Saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius & Filiarum eius.* De otioso

otioso nimirum verificatur illud Salomonis Prov. 24. effu-
tum: *Per agrum pigri hominis transivi, & ecce totum reple-
rant urtica, seu peccata.* Quod autem efficacius medium ad
otium hoc proscribendum, quàm labor reperiri potest? Ita
sanè & experientia docet, & sapiens Eccl. 33. testatur, dum
ait: *Cibaria, & virga, & onus asino, panis & disciplina, &
opus servo. Operatur in disciplina, & querit requiescere: La-
xa manus illi, & querit libertatem (ad peccandum) latus
& locum curvant collum durum, & servum inclinant opera-
tiones assidue. In opera itaque constitue illum, hoc enim con-
cet eum.* Altera causa est tentatio Diaboli, qui tunc maxi-
mè impugnat, quando hominem otio deditum videt. Hinc
Christum aggressus est, quando putavit, eum in deserto otio
vacasse. Hinc etiam rectè S. Hieronymus monet: *Facis
semper aliquid operis, ut diabolus te semper occupatum inveniat.*
Nam, ut antiqui Patres sentiebant, laboriosus ab uno, otio-
sus ab innumeris dæmonibus oppugnatur. Id quod ipse Deus
S. Antonium docuit. Cum enim hic Sanctus ab otio & De-
mone graviter impugnaretur, remediūque à DEO peteret,
hic Angelum ei misit, qui modò oravit, modò legit, modò
laboravit, comedit, dormivit, simulque dixit Antonio: *Sic
age, & liberaberis.* Quis ergo laborem hac de causa non sin-
gulariter amet? Quis enim adeò insanus & ingratus est, qui
si videret domum suam aut patriam ab hostibus gravissimis
circumdatus, & manifesto in periculo vitæ & omnium bone-
rum versaretur, à Rege autem quodam ex speciali gratia ipsi
dux aliquis cum exercitu fortissimo in auxilium mitteretur,
nollet hunc ducem in domum suam vel patriam intromitte-
re? Cum ergo à tot corporis animæque malis undique obli-
deamur, & ab his, ut vidimus laboriosa vita ex speciali gra-
tia à DEO nobis prædestinata, tam potenter nos liberet; an
non æquissimum putamus, ut laborem pro summo beneficio
agnoscamus, atque adeò illum non modò avidissimè ample-
ctamur, sed etiam usque ad finem vitæ continuemus?

Pars Tertia.

Tertia, eaque non levissima causa ad labores alacriter
suscipiendos impellens est *premi magnitudo*, non tam in hac
(quamquam nec hic desint ingentia commoda) quam in al-
tera

tera vita percipienda. Quam quidem breviter complexus esse videtur Servator noster: dum Matth. 13. dixit. *Regnum calorum simile est thesauro abscondito in agro*, curenim illud comparavit thesauro in agro, & non potius in palatio, aut urbe abscondito; nimirum indicare videtur voluisse, quod per laboriosam vitam, quæ in agro potissimum exerceatur, præcipue beatitudo in regno calorum possidenda obtineatur; facit nempe, nobiscum DEUS, quod Rusticus quidam fecisse scribitur, qui in agone convocans Filios suos, quos plures habebat, dixit illis, in vinea sua thesaurum latere, eumque illius fore, qui primus ipsum invenisset, & eruisset. Cum ergo Filij post mortem Patris totam vineam magno labore circum fodissent, thesaurum quidem nullum reppererunt, sed quia vineam tali fessione valde frugiferam effecerunt, magnam inde lucrum perceperunt, id quod pater thesauri nomine intellexerat. Idem ergo nobiscum facit DEUS, atque ut ad laborem diligendum, impigrèque suscipiendum animet, thesaurum non quemcunque, sed regni calorum latere ait. Et hinc videlicet est, quod meritò SS. Pater amore ad laborem pium & honestum inter præcipua prædestinationis signa numerare non vereantur; ajunt enim perinde in die judicii Christum nobiscum acturum, sicut olim Caro cum iis, qui cives Romani fieri volebant, egisse scribitur; sicut ergo is ante omnia manum sibi porrigi jubebat, & si quidem tene-ram & nitidam viderat, talem ut ineptum pro cive Romano repellebat; si verò callosam, & labore attritam deprehenderat, tum enim verò talem utpote labori assuetum Civibus Romanis adscribere non dubitavit; Ita, & Christus in die judicii manus judicandos porrigi jubebit; & si quidem labore utili propter ipsum suscepto attritos repperit, earum Possessores calo dignos judicabit; si autem ob otium, & laboris carentiam terfas, nitentisque invenerit, à civitate cælesti eos excludet. Id quod non uno exemplo ostendit; sic enim de Murario quodam apud Nicolaum Lanciz. opusc. 15. n. 10. legitur, quod post mortem apparens toto quidem corpore magnum splendorem habuisse conspectus fuerit, sed manus præcipue admirando splendore fulserint, Eo quod hæ potissimum in labore peragendo, propter quem murarius iste cælum obtinuerat, fuerint occupatæ. Sic etiam de Menna

Monacho S. Climacus, conc 4. narrat, quòd post mortem ex ejus sepulchro, liquor mirè odoriferus effluxerit, cùmque Abbas miraculi stupore attonitus aperiri sepulchrum jubere, deprehensum est, quòd ex pedibus promanasset, ut quibus ad obedientiæ opera præcipuè fuerat usus. Præter huius tamen memorabile est, quòd in vita S. Bernardi legitur ipsa SS. Mater DEI vasculum aliquod sudore plenum eidam Monacho ostendisse, dixisseque, hunc esse sudorem, quem ex Fratrum in agro laborantium corporibus collegisset, quemque adeò nunc Filio suo oblatura, debitumque pro eo præmium expetitura esset. O si hæc omnia diligenter contemplerent Rustici, quàm prompti & alacres forent ad quovis labores exantlandos. Dicite, quæso, Auditores, si Res aliquis promulgari juberet, si deinceps pro quovis motu corporis propter ipsum suscepto dugatum daturum, an non gaudio diffunderetis ob hunc tam exoptatum nuntium? an ullum laborem vobis difficilem futurum putatis? Cùm ergò DEUS non Dugatum tantum, sed tale gaudium, quod in cor hominis non ascendit, pro quovis etiam minimo labore ad gloriam suam suscepto promiserit, an non memoria & spes hujus præmij omnem vobis, quantumcunque laborem, dilectem efficiet? Memorabile hunc in finem Exemplum vite Patrum offerunt, dum narrant, Eremitam fuisse, qui ad revertens nimis molestum esse laborem in aqua quotidie de fonte tam remota haurienda susceptum, statuit cellam suam propius ad fontem extruere, in qua cogitatione dum pergit ad dictum fontem, audit aliquem ponè sequentem, gressusque numerantem, quare se convertens, Angelumque videns interrogat; Ecce gressus istos numerarer? cui respondit Angelus, ideo se eos numerare, ut quemvis eorum DEO offerat, æternumque pro eo præmium petat. Quod ubi audit Eremita, si sic res se habet, ait, non modò propiorem cellam meam fonti non faciam, sed remotius ab antiquo loco ædificabo, ut occasionem habeam plures pro DEO gressus faciendi.

Epilogus.

Agite ergò dilecti, & vel hodie iterum illam S. Pauli 1. Cor. 15. sententiam vobis in memoriam revocate: *Itaque*

Fra-

Frates mei, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis coram Domino. Cogitate illa DEI verba repeti ad vos Apoc. c. 2. scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & suo tempore compenso. Mementote olim in vobis impletum iri, quod S. David Ps. 125. dixit: Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Tunc dicetis cum gaudio illud Eccl. c. 57. videte oculis vestris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem, quam nobis omnibus per merita & labores suos impetrare dignetur JESUS Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu S. vivit in Sæcula Sæculorum Amen.

§. IV.

Exemplar Tertium.

In quo ostenditur, quomodo una materia in plures Conclusiones dividi & tractari possit.

Thema.

Præceptor tota nocte laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Luc. 5.

Scopus.

Ostendendum, quid ante laborem observandum sit, ut fructuosè suscipiatur:

Syllogismus principalis.

Omnis actio in nomine Domini inchoata felicem sortietur exitum; Atqui actio, quæ in gratia DEI cum legitima intentione, & invocatione divini auxilii suscipitur, inchoatur in nomine Domini. Ergo felicem sortietur exitum.

EXORDIUM.

Quod in hodierno Evangelio Apostolis evenisse legitur, id vereor, ne multis, & utinam non plerisque Rusticis, aliisque hominibus, qui inter labores vitam suam consumunt, eveniat, vereor, inquam, ne plerique in vitæ suæ fine cum dolore & rubore dicere cogantur: Præceptor, totâ vitâ laborantes, nil cepimus. Neque tamen causam multum & diu indaganda-

dagare oportet. In promptu quippe est, id unicè ex hoc capite provenire, quòd ea, quæ ante, in, & post labores observanda sunt, studiosè non observent, seu, quòd idem est, quòd in verbo Domini reia suorum laborum, conatuumque non lixent. Quare ne vobis idem eveniat, dicam in hac & sequentibus concionibus, quid in laboribus vestris observare debeatis. Et hodie quidem initium faciam ab ijs, quæ ante laborem observanda sunt. Spero proinde, sicut materia hæc omnibus valdè necessaria est, ita etiam ab omnibus magna cum attentione auditum iri.

Propositio.

Commune apud Latinos proverbium est. *Dimidium facti, qui bene cepit, habet* quod Germani nostri sic proferunt *wohl gefangen an/ist halb gethan*. Quo quidem indicare voluerunt, plurimùm ad felicem actionis exitum fortitundum conducere, si ea benè inchoetur. Hinc S. Climacus dixit, peculiarem Dæmonem esse constitutum, qui *præcurfor* vocatur, cujus officium sit, homines impedire, ne primos dici cogitationes, DEO offerant, eò quòd experiencià constet, ejus plurimùmque totum esse diem, qui primas sibi cogitationes vendicaverit. Quod iste Sanctus de die dixit, hoc de quovis opere meritò dici debet, atque adeò quicumque cupit felicem sue actionis exitum obtinere, ante omnia student, ut benè incipiat talem actionem; id autem quomodo præstandum sit, pulchrè S. Petrus suo exemplo in hodierno Evangelio docuit, dum dixit: *In verbo tuo* (id est nomine) *laxaborete*. Hic enim verbis significavit tria requiri, ut actio aliqua benè inchoetur.

Pars Prima.

1. Enim in nomine Domini laborare idem significat, ac in *charitate & Gratia DEI*, laborare. Hunc enim sensum videtur hodiernum Evangelium confirmare, dum narrat Apostolos Christo non præsentem frustra laborasse; quam primum autem præsens fuit, mox eos felicem piscationis successum fuisse sortitos, nimirum verissimum est, quòd ipse Joannis 15. dixit: *Sine me nihil potestis facere; Qui autem manet in me, & ego in eo, intellige per gratiam & charitatem, hic ser-*

fructum multum. Et hæc videlicet est causa non minima, cur tam multi totis diebus & mensibus, & annis laborantes, nihil capiant. Quàm multi enim sunt, qui post peccatum mortale commissum nil minus cogitant, quàm de statu gratiæ recuperando, donec fortè ex præcepto aut alio titulo confiteri cogantur. Quid mirum ergo, si nullam à DEO benedictionem obtineant; Nam *benedictio Domini super caput iusti*, teste Salom. Prov. 10. Hinc ipse DEUS olim Israelitas sequentibus verbis allocutus est. Levit. 26. *Si in præceptis meis ambula veritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias in temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. Quòd si autem non audieritis me, visitabo vos velociter in egestate & ardore, frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. Consumetur in cassum labor vester, non præferet terra germen, nec arbores poma præbunt.* Si ergo, dilecti, cupitis, ut deinceps labor vester feliciter succedat, in nomine Domini & gratia DEI eundem inchoate. Et quemadmodum antea agrum arare incipiat, prius lapides, si quos ibi videtis, tollitis ne semen suffocent, & irritum laborem vestrum faciatis; ita similes imò magis noxios lapides peccata vestra putate, atque adeò ante omnia per veram Confessionem aut Contritionem ea tollere studete, ne fructui, quem speratis, impedimento sint.

Pars Secunda.

2. In nomine Domini laborare idem significat, ac cum DEI auxilio laborare; ita Christus Marc. 16. dixit: *In nomine meo Dæmonia eiicient.* Atque hæc est secunda industria, quàm ante laborem nostrum præmittere debemus, auxiliij scilicet divini invocatio. Ita sanè Christus passim suo exemplo docuit dum plerumque antè, quàm principale aliquot opus inchoaret, oculos ad cælum levavit, & à Patre auxilium petivit, non quòd ipse eo indigeret, sed ut nos, quid faciendum esset pro felici actionum nostrarum successu, exemplo suo doceret, Hinc & Ecclesia omnibus horis de votissimum illum, & à Cassiano miris laudibus celebratum versiculum DEVS in adiutorium meum intende: præmittit. Nimirum novit sapientissima mater, quod ut S David Ps. 126. ait: *Nisi Dominus edificaverit domum, in vanum laboraverunt;*

qui *adificent eam*; nimirum plantare & rigare nos possumus; id est, conatum ex nostra parte adhibere, at incrementum ad re ad DEUM pertinet, ut rectè S. Paulus 1. Cor. 3. docuit. Errant proinde & graviter errant, qui omnem fructum à suo labore, & industria pendere existimantes, DEI auxilium per preces invocare negligunt; & sanè non paucos reperire est, qui summo mandè ad labores se accingunt, quos si hortamur quispiam, ut prius orationem aliquam præmittant, dicere ardebunt, sibi non vacare jam ad orandum, sed ad laborem properandum esse. Sed hi vel ex suis factis, & dictis errorem suum deprehendere & corrigere possent: Dicite enim, o boni, si dum falcem vestram accutis, aut currum inungitis, quispiam sic vos alloquatur: o tarda animalia? Cur tempus hoc labore teritis? Cur ad laborem non properatis? Dicite, inquam, quid sic loquenti responsuri essetis? an non diceretis, eum rerum practicarum imperitum esse? neque inutilem esse laborem, qui in acuendis instrumentis insumitur, sed potius plurimum promoveri? Idem ergo vobis dictum de oratione putate; oratio est, quæ acuit instrumenta, id est, potentias vestras; oratio est, quæ ungit actiones vestras, & fructuosas facit: Hanc ergo ante omnia præmittite, & tempus, quod in ea impenderitis, optimè collocatum credite. Ita sanè expertus est Isidorus, qui, ut in ipsius vita refertur, sæpe ad templum laboris tempore se contulerat; & quamvis à Sociis accusatus fuerit, ac si Domino fidelis non esset, tamen post inquisitionem repertum est, plus ab eo laboratum, quam ab aliis fuisse, eo quod Angeli ipsius loco, dum in templo morabatur, laborarint. Longè ad huc memorabilius Exemplum in vita S. Joan. Eleemosynarii legitur, quod scilicet duo sectores fuerint, quorum alter uxorem liberos & reliquam familiam facile alebat, etsi non nisi ordinariis diebus laboraret; alter verò, etsi dies noctesque, etiam festos laborando insumeret, cum extrema tamen paupertate conflictabatur, quare benedictionem alterius quæsiuit, quo tandem remedio uteretur; ad eam impetrandam? cui pius Sartor respondit, se libenter locum, ubi ea sibi obtingeret, ostenditurum, simulque ad templum missæ audiendæ gratiâ aliquot vicibus deduxit, & tandem causam benedictionis avidius cognoscere cupienti respondit, ipsissimum esse locum, ad quem

quem duxisset; neque enim aliundè rectius eam, quam à DEO sperari, ut qui aperte dixerit: *Quarite primum regnum DEI & iustitiam eius: & hæc omnia adicientur vobis.* Matth. 6. Notate hoc, quotquot hætenus magis vobis, quam DEO confisi, vix unquam DEI auxilium pro actionibus vestris invocare consuevistis. Notate, inquam, & discite causam agnoscere, ob quã tam exiguam benedictionem hætenus estis experti. Audite DEUM per Aggæum Prophetam cap. 1. vos alloquentem. *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum & intulistis parum: Comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedem congregavit, misit eas in Saccum perfusum.* Quam ob causam dicit Dominus Exercituum? *Quia domus mea deserta est, & vos festinastis unus quisque in domum suam.* Propter hoc super vos prohibiti sunt cali, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum. Deinceps ergo, mei Auditores, festinate lentè, nam, ut Salomon ait Prov. 13. *Substantia festinata minuetur, qua autem paulatim colligitur, proficit.* Ite ergo diligenter suo tempore ad templum: Nam juxta commune Prov. *Rirken gehen versammet nicht.* Commendate diligenter vestros labores DEO, invocate illius auxilium, & dicite cum Ecclesia: *Actiones nostras quasumus Domine, aspirando præveni & adiuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio & operatio à te semper incipiat, & per te capta finiatur per Christum Dominum nostrum.*

Pars Tertia.

3. In nomine Domini idem significat, ac propter Dominum atque adeò per hoc indicatur tertium caput, quod ante laborem observandum est, ut scilicet consilium S. Pauli Cor. 1. c. 10. datum observetur. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam DEI facite.* Ita Anachorita ille docuit, qui quoties opus aliquot auspicabatur, subsistere solebat, causamque hujus rei rogatus dixit, actiones nostras nullius esse momenti, nisi ad eas recta intentio accedat; quare quemadmodum, qui jaculatur, tantisper hæret, dum in scopum arcum dirigat, quò certius collimet; ita se quoque subsistere, donec opus, quod præ manibus est, ad bonum

num finem sit directum, Deoque consecratum. Et hic non levis iterum negligentia in multis reperitur, quæ magis culpanda est, quanto accuratius similis industria, quæ hic requiritur, in rebus levioris momenti adhibetur. Quæ enim semen in terram projecturus, non optimum, & quod centuplum fructum daret, eligeret, si in ipsius potestate fore hæc electio? Quis artifex suum laborem non libentius venderet illi, qui pretium centuplo majus, quam alij offerret? Cum ergo DEUS sit illa terra frugifera, quæ centuplum fructum promittit; sit Dominus ille, qui infinites majus premium, quam Homines offert, an non summa Socordia, imo & stultitia erit, si eidem per bonam intentionem nostrum laborem committere & consecrare negligamus? O utinam gravitas & momentum hujus actionis satis ab hominibus ponderetur! profecto majorem deinceps in hac intentione operibus suis præfigenda diligentiam adhiberent. Ah! dilecti, saltem vos deinceps hanc industriam diligentius observate, eumque in finem illud Opificis Epitaphium perpetuo in memoria habete.

Steh still/O Mensch/diſſ Grab ſchau an/
Es ligt darin ein Handwercks-Mann.
Er hat gearbeit Tag und Nacht/
Aber wenig darvon gebracht.
Allein/was er hat Guts gethan/
Iſt ihm blieben für ſein Lohn.
Ach du dein Arbeit GOTT verkauff/
Er ſchlägt zum aller meiſten drauff.

Epilogus.

Atque hæc sunt, quæ ante laborem observanda censeo. Hæc facite, & non dimidiam tantum, sed totam actionem bene perageris. Quotiescunque ergo deinceps, siue in sylvam, siue in agrum, siue in alium locum ad operandum exieritis, semper prius cum S Petro dicite: *In verbo & nomine domini nostri Jesu Christi inchoabo*, id est, inchoabo, & perficiam actionem istam. Sic felicem successum sperare poteritis, & meritum copiam ingentem vobis aliisque parabitur, quousque denique omnia audiat illud Apoç. 14. *Beati mortui, qui in Domino morantur*.

amodo dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis; opera enim illorum tam sanctè inchoata & feliciter peracta sequuntur illos, æternumque præmium obtinebunt. Amen.

§. V.

Exemplar Quartum.

In quo altera Pars prioris materiæ explicatur.

Thema.

Bene omnia fecit Marc. 7.

Scopus.

Ostendendum, quid in ipso labore observandum.

Syllogismus principalis.

Ut labor fructuosus sit, debet bene fieri; atqui, ut bene fiat requiritur, ut eum debita cautela, diligentia, & tranquillitate fiat; Ergo hæc tria studiosè observanda sunt.

EXORDIUM.

Multa quidem in Evangelio hinc indè præconia de Christo reperiuntur prolata, sed nescio, an ullum sit præstantius, quàm quòd in hodierno Evangelio à Populo clamante. Bene omnia fecit, accepisse legitur. In hoc enim velut compendio omnis laus, quæ ex aliis encomiis oritur, comprehensa reperitur. Imò sine hoc Encomia omnia alia nihili facienda sunt; Hinc communiter dici solet, DEUM non verba, sed adverbia amare, id est, non tam attendere, quantum, sed ex quanto, & quam bene quis agat. Et quid mirum, si DEUS id exigat, cum idem etiam nos facere soleamus. Offeratur nobis sanè cibus quantumcunque pretiosus in se, & dulcis; si non bene coctus & paratus sit, parùm æstimabitur; offeratur nobis ab Opifice opus ex auro & argento, aliave simili materia confectum, geminisque & unionibus distinctum, si non bene sit factum, mercedem opifex non accipiet. Quia ergo & nos cupimus labores nostros DEO placere, ab eoque præmium suo, tempore propter illos expectamus, non tantum contenti esse debemus, ut illos bene inchoemus, sed etiam ut bene absolvamus, atque adeò in ipso etiam opere debitas condiciones obtemperemus. Quod quidem quâ ratione

tione faciendum sit, in præsentī concione ostendam, si ben-
volas, ut soletis, aures mihi præbueritis.

Pars Prima.

Inter alias conditiones, quas DEUS in Sacrificio sibi offe-
rendo olim ab Israelitis requisivit, illa non minima erat
quòd agnus vel vitulus offerendus macula carere debuerit.
ita enim passim in veteri testamento præcepisse legitur. Spe-
ciatim autem Deut. 15. ubi sic loquitur Moyses nomine DEI
*Sin autem habuerit maculam, & vel claudum fuerit, vel ra-
cum, vel debile, non immolabis Domino DEO tuo:* ubi posset
non immeritò quis mirari, cur DEUS hanc conditionem tan-
solicite requisierit? an non enim agnus aliquis vel vitulus
si bene saginatus & pinquis fuisset æque aptus fuisset ad Sa-
crificium, etiam si levem aliquam maculam habuisset au-
caudâ caruisset? Fuisset sanè, sed nihilominus voluit DEUS
Sacrificium sine macula offerri, ut per hoc nos instrueret,
quomodo, si labores & opera nostra velut Sacrificia illi of-
ferre velimus, illa constituta esse debeant, quòd scilicet nos
modò non debeant esse cæca, id est, sine prævia intentione
bona facta, nec sine cauda (id est, in fine & perseverantiâ de-
ficientia) sed etiam non maculosa, id est, in ipsa sua substan-
tia omni defectu & vitio carere. Prima ergo industria in
ipso opere adhibenda est, ut studiosè caveamus defectus, qui
plerumque in laboribus nostris intervenire solent: Quia
autem in laboribus Rusticorum, imò & aliorum intervenire
soleant, necessarium non puto pluribus explicare; constat
enim passim imprecationes & blasphemias audiri. Constat
ubique videri iracundiæ vestigia. Constat frequentes etiam
injustitias in fraudandis decimis, terminisque aliorum inva-
dendis committi. Hæc ergò omnia tantò studiosius cave-
nda sunt, quantò vehementius impediunt fructum laborum
nostrorum: Certè non immeritò peccata ejusmodi grandi-
ni comparari possunt; ut enim grandis ab ipsa terra exurgit,
cùm nihil aliud sit, quàm vapor à terra exurgens, & in acre
ob frigus circumfusus in lapidem concretus, iterum in ter-
ram cadit; ejusque fructus devastat; ita peccata nostra su-
sum ascendunt, & gravitate sua iterum depressa cadunt super
labores, eorumque fructum impediunt. Neque mihi hic
quis-

quispiam dicat, non esse possibile, ut quis in tot tantisque occasionibus non interdum blasphemet, aut Famulis pecoribus, & ejusmodi rebus non irascatur, si quod debent, non faciunt; Non, inquam, quis mihi hoc obijciat; nam in primis scio, non omnem iram illicitam esse: *Irascimini*, inquit S. David Ps. 4. & nolite peccare: Tunc autem benè irascimini, si indignationem verbis & verberibus moderatis ostendentes, per hæc nihil aliud nisi fraternam ac paternam correctionem proximi intenderitis. Imprecari autem & blasphemare neutiquam ad justam iram pertinent, sed sunt effectus animi vindictam injustam spirantis, atque adeò possunt ac debent vitari, cum DEUS abundantia auxilia gratiæ conferat ad ea, quæ præcepit, adimplenda, præmiùmque tam magnū promittat, si observemus, quod meritò levem nobis omnium præceptorum observationem efficere debet; uti quondam Sacerdos quidam militum curam gerens memorabili facto ostendit, cum enim adverteret, militem quendam, gravem imprecandi & blasphemandi consuetudinem contraxisse, atque ad emendationem hortatus, impossibilitatem ab eo sibi obijci audiret, recentem dugatum ei ostendit, illumque se daturum promisit, si secum per exercitum transiens, ab omni ira, blasphemia, imprecatione, aliòve simili vitio abstineret; Cumque id certò se præstiturum miles promississet, Sacerdos interea monet milites, ut, si cras miles iste per eos transiturus esset, ipsum insigniter, sed absque peccato vexarent. Appetente ergò postera luce Sacerdos duobus digitis, nummum aureum in altum extollens, atque ante oculos militis portans eundem per exercitum in duas partes divisum ducit, à quo, licet miles egregiè vexatus sit, ille tamen semper subridens, digitòque nummum aureum ostendens, quasi diceret, hæc omnia se propter illum nihil curare, nec unicum verbum minus decorum protulit. Quare Sacerdos aureum quidem promissum obtulit, sed simul etiam adhortatus est, ut consideraret, an non propter regnum cælorum promissum possibile sit præstare id, quod, propter unicum nummum aureum tam facile præstitisset. Simili modo ergo, & vos, dilecti Auditores, pio astu vel argumentatione, vos ad viciòrum, quorum fugam hætenus impossibilem credebatis, odium excitate, & ne ad morem vaccarum vestrarum

rum expressum ex uberibus lac pede effundentium fructum quem laborando facitis, peccando iterum destruat, ab omnibus quidem vitiis, præcipuè tamen à fraudibus & iniustitiis studiosè abstinete, certòque vobis persuadete, non modò lucrum vos nullum per injustè inquisitiones huiusmodi pecunias, sed damnum potiùs insuper gravissimum reportatur. Nam juxta commune proverbium: *Malè parta malè habentur. Ungerechts Gut bereicht nicht.* Quod quidem lepidà hanc fabulà ostendere aliqui conantur, dum ajunt, Rusticum fuisse, qui multas valde oves habuit, sed benè per diem à Pastore custoditas, & per noctem in stabulo inclusas, ita lupus undique aditum sibi oclusum adverteret. Quare ingenium confugiens lupus, ovinam sibi pellem circumdedit, & extra prædium quasi ovem errans, gramen rapinè decerpere simulavit. Quod Rusticus advertens, etsi benè sciverit, ovem hanc suam non esse, tamen injusti lucri desiderio incensus, eam suis conjunxit, sed brevi damnum sensit, nam manè unam alteramve ovem laceratam invenit, nec tamen, quia stabulum benè oclusum repererat, causam indagare potuit; sequenti die tres iterum propè absumptæ invenit, & sic deinceps, donec omnes penè oves absumptæ fuerant, tunc enim malens ipse eas absumere, quàm ab alio absumptas aspicere, cum reliquas oves, & inter has etiam alio nam ovem furto ablatam occidere veller, latentem sub ovina pelle lupum, fraudemque deprehendit. Ecce pulcherrimè sanè injusti lucri descriptionem! O quàm multi sunt, qui valdè multum se lucratos putant, si aliquot manipulos ex decimis, particulam de agro alieno subtraxerint, vel aliud injustum lucrum fecerint. Sed nolite, ô boni, exultare ante tempus: fixum est: *ungerechts Gut / thut kein gut.* Brevi sentietis lupum, id est, injustum nummum, etiam alios pullos aquisitionis de vorantem: Vos ergò, mei AA. potiùs consilium Christi Matth. 6. datum sequimini, & ante omnia: quaerite regnum DEI, & justitiam ejus, & ea, quæ sperabatis per injustum lucrum, melius per justitiam acquiretis. Nam si qui justitiam diligit, labores huius, magnas habent virtutes. Salomone teste Sap. 8. *Et melius est parum cum iustitia, quàm multus fructus cum iniquitate* Prov. 16.

Pars Secunda.

Secundum caput, quod in ipso labore observandum est, requirit, ut, quantum est ex nostra parte, debitam diligentiam etiam adhibeamus. Nam etsi DEUS, ut diximus, incrementum dare soleat, tamen etiam nostram cooperationem requirit. Ita S. Paulus clarè 1. Cor. 15. docuit, dum dixit: *Gratiâ DEI sum id, quod sum, & gratia DEI in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia DEI mecum.* Hinc etiam sponsa Cant. 1. petit quidem trahi à DEO, dum ait. *Trahe me:* Sed mox propriam cooperationem indicat: dum ait. *Post te curremus in odorem unguentorum tuorum.* Imò ipse Christus id ipsum confirmavit: dum Matth. 6. omnia quidem necessaria liberaliter se daturum promissit, sed tamen etiam nostram cooperationem requisivit, & regnum cælorum ac iustitiam illius quærere iussit & hæc videlicet non levis est causa, cur tam multi hodie optatam in laboribus benedictionem non sortiantur. Quid enim mirum, quod DEUS non juvet illum, qui se ipsum non juvat? *Hilff dir/so hilff dir Gott auch/* dicunt Germani; & jam olim Jeremias pronuntiavit c. 48. *Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter.* Quid mirum ergo si tales postea DEUS non fortunet? Quare quicumque talis es, audi salubre consilium, quod sincerus amicus olim alteri amico & vicino suggessit. Erat hic vir bonus rerum suarum prorsus incurius, neque quid in domo ageretur, admodum curabat, modò cuticulæ propriæ benè esset; quare factum, ut omnia in pejus ruerent, & licet non parùm opulentus fuisset, propè ad incitas redigeretur; Quod ubi vicinus advertit, commiseratione tactus adiit hominem, & postquam periculum extremæ inopiæ incurrendæ explicasset, remedium se, si placeret, oblaturum spondit. Quo si constanter per aliquot hebdomades uteretur, non dubitare, quin omnia ad meliorem statum redigenda forent. Promittit se paritum hominem, si difficile non foret, medium. Quare pixidem promittit vicinus, eamque homini in manus tradens, hanc, inquit, in omnes quotidie partes domus tuæ deporta, ita tamen ut caveas eam referare, donec à me ejus referandæ licentiam acciperis. Dixit, & abiit. Nec diu alter consilium datum dif-

Instruit. VII.

T

ferens,

ferens, dum singulas partes domus quoridie lustrat, omnia Famulis negligenter administrari advertit. Quare remedium ubique admovent, brevi notavit, rem domesticam modicè augeri. Sed quia causam, non suæ indultrix, sed in pyxide latenti adscribendam putabat, curiositate victa aperuit tandem pyxidem in eaque Schedam reperit, in qua sequentes duo versus descripti erant.

Willst, das dir dein Sach wohl gelling?
Sih all Tag fleißig zu dein Ding.

Ex quibus facile salubrem correctionem colligens, remedium illo ac diligentia sine pyxide usus, brevi tempore priores rerum divitias recuperavit. O verè salubre Consilium, & exemplum! utinam illud, quotquot in laboribus suis succipiendis hactenus Socordes extiterunt, pari fidelitate arripuerent, profectò similem etiam effectum & benedictionem DEO obtinerent. Quivis ergò deinceps memorabilem illam sententiam altè menti inscribat, & sedulo observare liceat. *In omnibus operibus tuis præcellens esto*, & haud dubie etiam præcellentem fructum ex laboribus vestris reportabit. Ita sanè expertus est Furius Cefinus Romanus rusticus, qui suam industriam ac labore tantas divitias comparavit, ut magi suspectus habitus, & apud Magistratum accusatus esset. Quare citatus & rationem reddere iussus, divitiarum congregatarum cum Filia sua se coram Magistratu sistens omnia sua instrumenta rustica secum tulit & hæc tandem magica instrumenta dixit, quibus & ipse & Filia indefessa constantia usi fuissent, & tantas divitias comparassent. Quod merito non solum absolutus est à Magistratu, sed ob constantem adeò diligentiam vehementer commendatus.

Pars Tertia.

Tertium denique caput est, ut, ubi ex nostra parte fecimus quod debebamus, de successu parum solliciti, quidquid DEUS postea circa laborem nostrum disposuerit, æquo & resignato animo accipiamus, atque adeò in omnibus & ubique illud Davidis Ps. 38. usurpemus: *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti*: Ita sanè DEUS ipse quondam Sanctam aliquam virginem Diaticam nomine, monuit, dum eam

aimia frigoris asperitate parum conquerentem his verbis castigavit: Ego feci hoc frigus, & tu quereris? simili ergo modo quivis DEUM se alloquentem imaginetur; quando animum intus ob tempestatem non bonam, ob grandines & pluvias fructum laborum suorum impediētes obmurmurantem audit: Ego hanc tempestatem, grandinem, & pluvias misi, & tu quæreris? an putas aliquid sine mea dispositione fieri? an fortè dubitas, num omnia sapienter satis administrem? Pulchrè hanc praxin nos, pius Aesceta docuit 1.3. cap. 7. cum in persona Christi sic loquitur: *Fili, sine me tecum agere, quod volo, ego scio, quid expedit tibi. Tu cogitas ut homo, tu sentis, & in multis, sicut humanus suadet affectus, Quare statim subdit, quomodo respondere debeat: Domine verum est, quod dicis maior est sollicitudo tua pro me, quam omnis cura, quam ego gerere possum pro me. Nimis enim casualiter stat, qui non proicit omnem sollicitudinem suam in te: dummodo voluntas recta & firma ad te permaneat. Fac de me, quidquid tibi placuerit, non enim potest esse, nisi bonum, quidquid de me feceris.* O si tali modo omnia DEO committeremus, quam felicem in laboribus nostris successum sperare possemus; Memorabile hac in re Exemplum in vitis Patrum narratur de Agricola quodam, cuius agri & vineæ multò copiosiores semper fructum tulerunt, quam aliorum. Rogatus ergo ab iis, quomodo hoc fieret? respondit: Ne miremini, tempus enim per totius anni circulum juxta votum meum habeo. Cum autem Vicini hoc responsum magis mirarentur, dicerentque, quid fieri posset, ut ipse semper tempus ad votum haberet? an fortè ipse sub cælo distinctum degeret? an non meminisset, quoties in anno grando ceciderit, pluviaque importuna obrigerit? quoties calore solis nimio sint agri exusti? quibus ille iterum, omnino inquit, ita factum fuit, ut dixi: Quia ego nunquam aliud tempus volui, quam quale voluit DEUS; & quia ego hoc volui, voluit & DEUS, ut copiosiores mihi fruges, quam vobis provenirent qui vestram voluntatem ad DEI voluntatem non accommodastis. O verè sapientissimum non Agricola, sed Sanctissimi hominis Responsum, dignum, quod omnes Rustici profundissimè pectori inscribant! O saluberrimum Exemplum quod omnes Agricola studiosissimè imitentur.

Epilogus.

Sed finio tandem atque iterum, quantum possum, addo
tor, ut, si vestros labores utiles vobis & aliis esse velitis
dicta tria capita studiosissimè observetis: Eum in finem,
nunquam animo elabantur, assiduè in mente ac animo habet
tote duos illos Germanici Poëtae versiculos.

Willst wahren Segen von Gott erhalten?
Meins gut; thue was kanst/laß Gott walten.

Sic tandem implebitur quòd DEUS per S. Davidem Ps. 127.
promisit: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, bene-*
es & benè tibi erit: uxor tua sicut vitis abundans in lateribus
domus tua; Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mœ-
tua. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum, atque
illo unicè confidit, quam benedictionem nobis omnia
concedere dignetur SS. & indivisa Trinitas, Pater, Filius
Spiritus Sanctus. Amen.

S. VI.

Exemplar Quintum.

In quarta pars materiæ explicatur.

Thema.

Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam DEO
Luc. 17.

Scopus.

Ostendendum, quid post laborem observandum sit.

Syllogismus principalis.

Finis coronat opus iuxta commune proverbium; Ergo, qui
coronari ac premiari opus ac labores suos cupit, benè illos facere
debet; Atqui hoc omnes Auditores cupiunt; Ergo omnes facere
debent, ut benè finiant suos labores.

EXORDIUM.

Vidimus in alia concione, quòd DEUS in holocaustis
quæ sibi offerri voluit, non tantum requisiverit, ut in eo
esset macula & cæcitas, sed etiam, ut pedes, quæ ultima pars
Anima-

Animalis est, non claudicaret; quo mandato sapienter indicavit, non tantum se in operibus nostris desiderare, ut initium eorum & medium, sed etiam ut finis se rectè habeat. Quam ob causam etiam in iisdem Animalibus petit, ut adeps & cauda separatim offerrentur. Lev. 3 ut indicaret, quantumcunque opus per se laboriosum & pingue propter bonitatem fuerit, nisi cauda perseverantiæ & bonæ clausulæ accesserit, gratiam non fore; nam, ut rectè Eusebius hom. 5. ad Monach. ait, *spes omnes nostra in consummatione atque fine consistunt. Quid mihi prodest, si Sata viridantia herbis spem messis ostendant, & me sub ipso falcis tempore, subitâ vel aëris intemperie, vel pluviarum inundatione decipiant?* Hinc rectè S. Bernardus S. 2. in vigil. SS. Petri & Pauli ait; *Scias, Diabolum soli perseverantia invidere, quam solam novit à Domino coronari.* Quantò magis ergo Diabolus impedire nos conatur, ne benè nostros labores finiamus, tantò majorem nos adhibere diligentiam debemus, ut omnia, quæ ad bonam clausulam requiruntur, studiosè adhibeamus; quod quidem quâ ratione fieri possit, in præsentî Concione docebo. Favere, & doctrinas has non minùs necessarias, quam utiles attentis auribus, animisque excipite,

Pars Prima.

Tria equidem etiam post labores nostros peractos pro felici coronide observanda puto. Primum est, ut gratiæ debitæ DEO per solvantur; cuius quidem capitis defectu frequenter fit, ut labores nostri minùs fructuosi sint; id quod S. Bernardus more suo sapienter advertit, dum ait, ingritudinem esse beneficiorum perditionem, ventum urentem, & siccantem fontem pietatis; nec aliquid in Christianis adeò displicere DEO, quemadmodum ingritudinem. Quod ipsum jam pridem Salomon Sapient. 16. indicaverat, dum dixit: *Ingrati spes tanquam glacies hybernalis tabescet, & disperiet tanquam aqua supervacua.* Notate hoc bene, quotquot hactenus exiguam in laboribus vestris benedictionem fuistis experti, notate, inquam, & examine vos ipsos, an hactenus debitas DEO pro acceptis beneficiis gratias egeritis; id si non fecisse vos reperietis, ne dubitate, quin hæc una ex potioribus causis sit negatæ benedictionis, nam, ut prudenter

S. Bernardus S. 35. super Cant. ait, cessat gratiarum discussus, ubi recursus non fuerit; nec modo nihil auguratur gratia, sed, quod accepit, vertitur ei in perniciem, quod ut S. Chrysostomus super Matthæum ait, quanto maius sunt Homini-bus beneficia constituta, tanto graviora peccatoribus iudicia preparata sunt; Si enim vos, ubi advertitis, Modicum aliquem non gratias agere pro Modica elemosina quam offertis, mox indignamini graviter, & statuitis, ne amplius deinceps illi offerre, an mirum vobis videri debet, DEUS, postquam pro tot tantisque beneficiis à se vobis collatis ingratos advertit, similes favores deinceps vobis negare decernat? Ne ergo fontem divinæ liberalitatis obstruas, estote, ut monet Thomas Kemp. l. 2. c. 10. grati pro modica & eritis digni maiora accipere; nam, ut rectè Cassiodorus in Ps. 135. ait, ingiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium ob oculos semper assistit, & ut alius ait, invitat ad magna, qui gratanter accipit modica. Quapropter inprimis tres Pueros Babylonios imitamini, & cum iisdem omnes creaturas, quæ aliquo modo ad vestrum laborem cooperatae sunt, ad laudes DEO dicendos invitate, & dicite, Benedicite omnia opera Domini Domino; laudate & super exaltate eum in Sacula. Benedicite aqua, Spiritus, Insecta, pecora, Filij hominum Domino &c. præ reliquis tamen optimam gratiarum actionem existimate, si inde occasiorem sumatis, liberaliores vos vicissim erga ipsum deinceps ostendendi, & mandata illius diligentius observandi; si enim S. Porphyrius, cum ad negandum DEUM verum, falsosque adorandos incitaretur à Tyranno, dixit, Quadraginta annis servio DEO meo, & nihil unquam mali fecit, cur igitur eum nunc deseram? quanto magis vobis quibus insuper tantum boni præstitit, servire & adherere debetis? Dicite ergo cum S. Davide Ps. 115. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi, in medio tui Iherusalem. O Domine, ego servus tuus, ego servus tuus & Filia Ancilla tua.

Pars Secunda.

Secundum caput, quod observare debetis post laborem

est, ut partem aliquam de fructibus acquisitis DEO, sive in templo, sive in Pauperibus offeratis, Ita enim vos ipsimet agri vestri exemplo suo docent, ut qui pro uno grano, quod in eos coniecistis, decem aut plura vobis offerunt. Hinc bene Seneca in Epist. ait: *Imitari agros fertiles oportet, qui multò plus reddunt, quàm acceperunt: quia si non dubitamus his conferre, quos speramus nobis profuturos, quales debemus esse in eos, qui iam actū profuerunt.* Cogitate ergo vobis dici à DEO quod olim Iosephus Patriarcha Gen. 47. Aegyptiis dixit: *Accipite semina, & serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum Familiis & Liberis vestris.* Date ergo fideliter DEO suam partem, nec timete, quòd quidquam vobis sit inde decessurum, sed plurimùm potiùs accessurum sperate. Zelator honoris sui DEVS est, nec patietur se ab Homine in liberalitate vinci. Hinc Salomon Prov. 3. monet: *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum, & abundabunt horrea tua frumenta, & vino torcularia redundabunt.* Malè ergo sibi consulunt, qui adeò parci erga DEVM sunt, etiam cùm tam liberalem erga se experiuntur. Verè enim in talibus implebitur, quod olim Abbas Monasterij cuiusdam expertus est, ut in magno speculo Exempl. dist. 6. ex. 43. refertur, qui cùm Antecessorem valde liberalem, sub quo Monasterium omnibus bonis abundabat, habuisset, ipse eidem Successor electus contrahere manus cœpit, sed nihil aliud effecit, quàm ut paulatim omnes divitiæ evanescerent, & ad magnam inopiam Monasterium redigeretur. Accidit autem, ut quondam senex quidam Eremicola ad Monasterium hoc diverteret, qui, cùm parçè admodum tractatus fuisset, Fraterque ei inserviens Monasterij inopiam prætenderet, in hunc modum ipsum allocutus est: *Nôris, mi Frater, apud priorem Abbatem duos Fratres, quorum primus Date, & alter Dabitur vocabatur, in Monasterio vestro fuisse, & ab ijs tantam benedictionem profluxisse. Quia verò modernus vester Abbas primum Fratrem Dato è Monasterio expulit, statim etiam alter Frater, Dabitur aufugit. Reducite ergo Fratrem priorem, & statim etiam posterior redibit: Date, & Dabitur. Quà mensurâ mensi fueritis, eâdem reme-* *nietur vobis.* Luc. 6. Hoc consilium & vos, Auditores, datum

vobis putate, atque adeo seminare deinceps in benedictionibus, ut in benedictionibus etiam metatis. Date liberaliter quia abundanter dabitur, *nam mensuram bonam, confertam, & coagulatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.*

Pars Tertia.

Tertium tandem caput est, ut, dum temporalem laborum vestrorum fructum colligitis, etiam spiritualement colligere studeatis, qui quidem varius esse potest. Et 1. quidem si paucius, quam optabatis, agri vestri sementem reddiderint, aut alij fructus labori & spei non responderint, sic vobiscum discurrete: Ah si tantoperè dolet mihi, dum agri isti materiales fructum speratum negant, & quidem temporalem duntaxat tam modici pretij; quantum dolorem aliquando concepimus sum, si agrum spiritualement Animæ meæ optatos fructus, & quidem tales, de quibus æternum vivere debuissim, non potuissim advertere, nec tamen tempus habeo damnum reparandi. Itaque præveniam periculum hujus doloris, operabor, dum dies est, antequam veniat nox, in qua nemo potest operari amplius. Pari modo si fruges vobis copiosas obtinisse gaudetis, & hinc vosmetipsos excitare, ad merita abundantiora animæ procuranda; si enim, dum de corporali cibo Vobis Familiæque bene provisum videtis, tantam lætitiæ concipitis, quantum gaudebitis olim, si de cibo illo, qui non perit, sed permanet in vitam æternam, quemque Filius hominis daturus est, Christo teste, Joan. 6. vobis per totam æternitatem optimè prospectum advertetis? Cur ergo non copiosè feritis, semen bonorum operum, ex quo solo prædictis cibis olim habebitur, nam opera eorum sequuntur eos, ut Joannes Apoc. 14. per vocem cælo delapsam audivit. Denique si desiderium copiosiores fructus habendi vos incessanter adverteritis, similem apud vos discursum facite. Ah si tantoperè sollicitus sum, ut meliores semper fruges pro corpore & pecoribus habeam: si nullam industriam omitto, quæ potest ad dictum finem conducere, cum tamen adhibitis etiam omnibus industrijs optatus fructus non semper respondeat; quantum conari debeo, ut fruges animæ, id est, merita & virtutes copiosius producantur, cum hoc in mea sit potestate, & fructus optatus, si velim, semper labori respondeat.

Age ergo, & quodcumque potest facere manus tua, juxta consilium Ecclesiasticis c. 9. *instante operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud Inferos, quod tu properas.* Hoc modo utiliter laborabitis: hoc modo gloriosus finis opera ac labores vestros coronabit.

Epilogus.

Ut ergo tandem in compendium recolligam, quæ de labore fructuosè suscipiendò tam in hac, quam prioribus Concionibus dixi, vidistis, quanta commoda ex laboribus vestris ritè susceptis sperare possitis: Vidistis etiam, quid ad laborem ritè suscipiendum requiratur, scilicet ut in nomine Domini, id est, cum gratia DEI habituali & actuali propter DEVM inchoetur: Ut in nomine Domini, id est, cum magna cautela, diligentia & animi in divinam voluntatem resignatione perficiatur: & ut denique in nomine Domini, id est, cum debita gratiarum actione, liberalitate mutua, & salutari ad seipsum reflexione finiatur. Hæc facite, & viveris, id est, in hac vita copiosam benedictionem in temporalibus bonis, & in altera majorem gloriam obtinebitis, dicensque cum Ecclesiastico c. 57. *Videte oculis vestris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.*

CAPUT VIII.

De Praxi Conciones pro felici auspicio sive Concionum, sive novi anni habendo.

Cum plerumque, quando Concionator vel officium suum auspicaturus est, vel etiam pro novi anni principio concionaturus, paulò comprior oratio, rariorque doctrina ab Auditoribus speretur, ideo ne in hac quoque occasione Ideam, copiamque Conceptuum deesse queratur Novitius Concionator, eosdem hoc capite breviter subijciemus.

§. I.

Exemplar

Quomodo pro felici Concionum auspicio instituenda sit Concio.

T 5

Thema